

A levélpatógének ellenőrzése búzában a szárhosszabbodás – kalászcézés időszakában

Автор(и): проф. д-р Иван Киряков, Добруджански земеделски институт в гр. Ген. Тошево

Дата: 02.05.2019 Брой: 5/2019

A 2018/2019-es évadban a növényzet extrém éghajlati viszonyok között fejlődik, a fitoszisztéma rendkívül dinamikus, tele meglepetésekkel és veszélyekkel. Ebben a komplex helyzetben a kiváló minőségű növényvédelem az egyetlen megbízható eszköz a kockázatkezelésre és a korlátozó tényező a jövőbeli termésre nézve.

A levélkórokozók terjedése és fejlődése a búzában szorosan kapcsolódik három fő tényezőhöz – a fajta érzékenységéhez, a kórokozó populációk magas virulenciájához és agresszivitásához, valamint a megfelelő éghajlati viszonyokhoz. Ezen tényezők optimális kombinációja előfeltétele a levélbetegségek epifitotikus fejlődésének ebben a kultúrában.

A primer fertőzés jelenléte az állományban a kiindulópont a vegyi védekezés stratégiájának meghatározásához. Olyan betegségeknél, mint a barna rozsdá (*Puccinia triticina*) és a lisztharmat (*Blumeria graminis*), az őszi fertőzés csekély szerepet játszik e betegségek tavaszi fejlődésében, **mivel hosszú távolságokat tesznek meg légi áramlatok segítségével.** Ezért még ha nem is volt fertőzés e betegségektől az állományban ősszel, a kóroanyag bevihető más régiókból, ahol kedvezőek voltak a feltételek a kórokozók fejlődéséhez és túléléséhez. Természetesen a barna rozsdá és a lisztharmat korai tavaszi jelenléte az állományban lehetőséget teremt a korábbi fejlődésükre, amikor kedvező feltételek állnak fenn. A 2018/2019-es tenyészidény meleg és hó nélküli tele feltételeket teremtett a barna rozsdá megőrződésére az állományban, de az extrém szárazság az ország sok régiójában 2019 februárja és márciusa között a fertőzött levelek elhalásához vezetett, ami viszont drasztikusan csökkentette a primer kóroanyag mennyiségét, mivel a kórokozó obligát és csak élő szöveteken képes túlélni.

Az extrém szárazság, valamint a ritka állományok kedvezőtlenül hatottak a lisztharmat túlélésére is a mezőkön, mivel ez a kórokozó szintén obligát és megköveteli a fertőzött szervek életképességének megőrzését. Az áprilisi esőzések és az állományok szárahajtásosodási szakaszba lépése kockázatot teremt e betegségek, valamint a sárga rozsdá (*Puccinia striiformis* f.sp. *tritici*) előfordulására és fejlődésére.

A gazdáknak tanácsos időszakosan figyelni az állományokat a rozsdák és a lisztharmat primer fertőzésének előfordulására, és annak kimutatásakor eljárni a vegyi védekezéssel. Fontos tudni, hogy a rozsdák okozói policiklusos kórokozók, azaz tömeges fejlődésükhöz szükséges, hogy több kórokozó ciklus zajljon le, amelyek az éghajlati viszonyoktól függően 8–10 napot is tarthatnak a barna rozsdánál (18–20°C hőmérsékleten) és 12–14 napot a sárga rozsdánál (14–16°C hőmérsékleten) – ciklusonként.

Figyelembe véve azt a tényt, hogy a kalász, a zászlólevél és az alatta lévő két levél biztosítja a búzatermés több mint 95%-át, alaptalan az az érv, hogy a primer fertőzés előfordulására való bármilyen lehetséges várakozás tömeges károkat okozna. **Sok esetben a primer fertőzés előfordulása előtti megelőző kezelés csökkentett hatékonysághoz vezet a termékeknél, mivel aktivitásuk csökken a fertőzés fellépése idején.**

A korai levélfoltosság (szeptóriás levélfoltosság) (*Zymoseptoria tritici*) és a barnafoltosság (*Pyrenophora tritici-repentis*) esetében a primer fertőzés alapvető fontosságú fejlődésük és terjedésük szempontjából. E betegségek okozói pszeudotéciumos gombakórokozók, amelyek képesek túlélni elhalt növényi szövetekben és betakarítási maradványokban, és kedvező feltételek mellett nagy mennyiségű spórát termelni. Sőt, a korai levélfoltosság kórokozója 0 és 25 °C közötti hőmérséklet-tartományban fejlődik, és a hőmérséklettől függően a lappangási (inkubációs) idő 15–25 nap. **Ezért az őszi fertőzés jelenlétében ajánlott a megelőző kezelés a**

szárhajtásosodás kezdetén! A 2019 április elejéig tartó extrém szárazság és a rozettalevelek elhalása nehezíti ennek a betegségnek a tüneteinek felismerését, de a kórokozó pszeudotéciumok képzési képessége valós kockázatot teremt terjedésére és fejlődésére.

A 2018/2019-es tenyészidényben extrém feltételek tanúi vagyunk a búza fejlődésére nézve. Az október és március közötti csekély csapadékmennyiség és az ország sok régiójában a hótakaró hiánya alapján biztosan beszélhetünk **téli szárazságról**. Ugyanakkor az állományok szárhajtásosodási szakaszba lépése, alacsony hőmérsékletekkel kombinálva, előfeltétele az úgynevezett fiziológiai levélfoltok megjelenésének. A fiziológiai levélfoltok a hirtelen hőmérséklet-változások eredményei, amelyek a talaj alacsonyabb nedvességtartalmával kombinálva klorotikus vagy sötétbarna foltok megjelenéséhez, majd később a szövetek nekróziséhez vezetnek bennük. **Ezek a tünetek hasonlítanak a korai levélfoltosságnak és a barnafoltosságnak tüneteire.** A fiziológiai levélfoltokkal ellentétben a korai levélfoltosság által okozott foltokban fekete pontok (a gomba piknidiumai) figyelhetők meg, míg a barnafoltosságnál a folt közepén egy sötét pont látható a gomba sporulációja következtében. Ezt a pontosítást azért tesszük, mert sok gazda hasonló tünetegyüttest figyelhet meg még olyan állományokban is, ahol a korai levélfoltosság elleni gombaölő szereket alkalmaztak.